

Grammene

Vinken tussen de mais

Ooit heb ik met de gedachte gespeeld om een sprookje te schrijven. Het is er nooit van gekomen want eigenlijk was ik meer geïnteresseerd in de dubbele bodems van mijn verhaal dan dat het de leeftijdscategorie die in sprookjes belang stelt zou hebben aangesproken. Het zou bijvoorbeeld niet beginnen met het traditionele „Er was eens...” maar met de woorden „Koning Zénobe was gram...“. En de naam van de auteur zou dan Hans Christiaan Andersom geweest zijn. Tussen haakjes, Zénobe Gramme was een Belgisch elektrisch ingenieur die weliswaar de dynamo niet heeft uitgevonden maar die wel het eerste industrieel bruikbare exemplaar bouwde. Om zilver neer te slaan op bronzen bestekken. Wat heeft dat nu met de wandeling te maken? Nauwelijks iets. Tenzij dan dat dat het eerste was waaraan ik dacht toen ik Grammene zag staan bij de mogelijke wandelingen van zaterdag 1 augustus. Omdat de andere bestemmingen of te veraf of reeds eerder meermaals bewandeld waren, is dit dorp er dan als keuze uitgekomen.

De kerk in Grammene

Grammene was me niet totaal onbekend. Ik was eerder al eens dicht in de buurt ervan gepasseerd op een wandeling die in Machelen-aan-de-Leie was gestart. Het is een landelijk dorp in de provincie Oost-Vlaanderen en een deelgemeente van Deinze. Het ligt zo'n beetje tussen de welbekende rivier de Leie en de veel minder bekende Oude Mandel. Veel is er in dit kleine dorp niet te beleven. Behalve dan dat er ieder jaar, eind augustus,

een antiek- en rommelmarkt wordt gehouden die tot de grootste van het land mag gerekend worden. Een tijdlang heeft het dorp nochtans in de nationale schijnwerpers gestaan omdat het de thuishaven was van de beruchte vetsmelter Verkest. Die veroorzaakte een nationaal schandaal door in 1995 giftige technische vetstoffen te vermengen met dierlijk vet. Vader en zoon Lucien en Jan Verkest werden (en worden) verdacht van valsheid in geschrifte, het gebruik van valse stukken en bedrog in koopwaar. Volgens hun facturen voor geleverde waar aan meng- en veevoederfabrikanten verklaarden ze gesmolten dierlijk vet te leveren, terwijl het om een mengsel van dierlijk en technisch vet ging. Natuurlijk werd dat door de vetsmelters in alle toonaarden ontkend en zou een toeleverancier hun met giftige pcb's besmette vetstoffen geleverd hebben. Verkest verdeelde het goedje dan op zijn beurt aan de veevoederbedrijven. De besmetting zou gebeurd zijn toen transformatorolie door een lek in een verwarmingssysteem in de dierlijke vetten terecht kwam. De „Groenen“ sponnen garen van dit schandaal en het veroorzaakte voor de toenmalige CVP (Christelijke Volkspartij) het einde van meer dan 40 jaar ononderbroken regeringsdeelname. In de nasleep wilden ze bij de CVP niet verder met die „besmette“ naam en werd die veranderd in CD&V (Christen Democratisch en Vlaams). Oude wijn in nieuwe zakken. Inmiddels hebben ze dit intermezzo al lang weer achter zich gelaten en leiden ze weer de dans op nationaal en regionaal niveau. Ze zijn trouwens niet de enigen die deze wat doorzichtige truuk hebben uitgehaald. Ook vetsmelter Verkest heeft de naam van zijn bedrijf veranderd. Bij mijn weten heeft het getouwtrek omtrent de vetsmelters en hun praktijken nog steeds niet zijn beslag gekregen. Gerechtelijke molens malen traag en soms lijkt het erop dat ze helemaal niet malen. Misschien komen ze wat (smeer)vet tekort, hier en daar...? Behalve de rommelmarkt en een frauduleuze vetsmelter kan Grammene ook nog bogen op een Spitfire die daar in de Tweede Wereldoorlog is gecrasht. Ieder moet maar voor zichzelf bepalen of dat voldoende is om zich daarheen te spoeden. O ja, op het hele uur spelen de klokken van de kerk in Grammene het wijsje van „Big Ben“. Een muziekje dat in mijn geheugen geëet zit doordat er vroeger op de Radio Luxemburg reclame werd gemaakt voor regenjassen met met die naam. Naar die zender luisterden we allemaal in de zestiger jaren van vorige eeuw omdat er daar tenminste „echte“ muziek (Little Richard, Elvis, Buddy Holly, Cliff Richard et tutti quanti) werd gedraaid en niet het „Opera en belcanto“ van de nationale radio. Om de zoveel minuten weerklonk toen dat wijsje: „*Zo klein, zo licht, zo waterdicht* (even een kleine pauze) *Big... Ben.*

Het vlakke land. Mais en weiden...

De wandeling begon weinig inspirerend met een pad aan de overzijde van de spoorweg langs een volkomen uitgeleefde houtzagerij. Even verderop zag het er weliswaar veel beter uit. Toch had het landschap dat zich daar ontvouwde weinig in zich om herinnerd te blijven. Heel erg vlak met slechts zo nu en dan een lichte rimpel. Grammene heet een agrarisch dorp te zijn en te oordelen aan wat ik ervan gezien heb, lijkt me dat eerder een understatement dan een overdrijving. Overal strekken zich weiden en akkers uit. Waarbij de obligate maisakkers het zicht op de horizon meer dan eens blokkeren. Maar

ook bieten en prei schijnen hier erg populair. Gedurende het ganse traject werd er ook geknald dat het een lieve lust was. Het leek wel alsof het jachtseizoen dit jaar veel eerder was uitgebroken. Het bleek hier te gaan om automatische kanonnetjes die door de boeren

worden gebruikt om vogels van hun gewassen te verjagen. Bij een (zeldzame) plek graan stond zo'n tuig vlakbij het betonnen paadje opgesteld en kon ik er een blik op werpen. Het mechanisme is me niet duidelijk maar er staat wel een volwassen gasfles bij die wel verantwoordelijk zal zijn voor de toelevering van het explosieve mengsel. Met vaste intervallen produceert het geval een verschrikkelijk luide knal. Hetgeen gebeurde toen ik net enkele meter voorbij de hoger genoemde opstelling was. Verdorie! Het was bijna goed voor een hartcollaps. Ik heb het weliswaar niet gezien maar volgens mij moet dat ding ook nog eens een flinke steekvlam produceren, gezien het gas dat eraan te pas komt. Gaat dat droge graan dan nooit in de fik?

Tot ongeveer 1965 beschreef de Leie hier een wijde meander. Zoals op vele andere plaatsen was het scheepvaartverkeer met die omweg niet erg gelukkig en toen werd de rivier ook rechtgetrokken. Eerst dacht men eraan om de oude rivierarm te dempen maar daartegen rees nogal wat verzet. De meest bekende van de aktievoerders was de beeldende kunstenaar Roger Raveel die geboren en getogen is in het naburige Machelen-aan-de-Leie. In die laatste gemeente bevindt zich trouwens een rijk voorzien Raveel-museum. De oude Leiearm bleef bewaard en het is nu een gebied met ecologische waarde. Het oude meander wordt nu nog enkel gebruikt als viswater voor hengelaars. De spoorwegbrug die de rivier overspant is er natuurlijk ook nog en de wandeling bracht me over dit relict naar de andere oever en van daar langs de linker oever van de huidige Leie. Een fantasieloos breed en kaarsrecht asfaltpad. De oevers van de Leie kalven daar op

De Oude Leie vanaf de Vierendeelbrug

vele plaatsen sterk af en er zijn dus legio rood-witte afsluitingen en borden die de passant toegillan dat de toegang tot het groen langs de oever verboden is wegens zeer erg dreigend gevaar.

De wandeling leidde naar een ander klein dorp: Gottem. De legende wil dat twee rijke zusters met elkaar overhoop raakten doordat ze het niet eens konden worden waar er een nieuwe kerk moest gebouwd worden. Koppig als ze waren hebben ze elk hun zin doorgedreven en werden er twee kerken gebouwd. Eentje in Grammene en eentje in Gottem. Waardoor er ook twee dorpen ontstonden. Het lijkt me sterk. Maar dat is nu

De kerk in Gottem

eenmaal eigen aan legenden. Gottem, het heem of heim van de Gauten, ligt aan een bocht op de linkeroever. Eerdere vondsten wijzen erop dat het dorp al lang moet bestaan want het schijnt al door de Romeinen bewoond te zijn geweest. In een veel recenter verleden was het dorp vooral belangrijk wegens de vlasteelt. Geen wonder omdat het langs de Leie ligt en die rivier uiterst geschikt gebleken was om er het vlas in te roten. Nergens op de wandeling heb ik ook maar het kleinste akkertje gevonden met vlas. Vergane glorie, duidelijk. In de nabijheid van de kerk staat er nu nog slechts een modern beeldhouwwerk dat „De Vlasser“ heet. De kerk heeft een merkwaardig helder rood pannendak. Verder vind ik het ook raar dat op het kerkhof rond de kerk een waterput te vinden is. Eentje zoals er in onze romantische voorstellingen waarschijnlijk leeft. Rond, in baksteen, met een afdakje erboven en met een windas om de emmer op en neer te halen. Het lijkt me sterk dat in die omgeving onbezoedeld water zou kunnen geput worden. Ik hoop maar dat de plaatselijke brouwerij niet vlakbij zijn water haalt. Gottem is ook de geboorteplaats van Tanneke Sconincx. Deze vrouw werd ooit beschuldigd van hekserij en ze werd in Tielt doodgemarteld. Vervolgens werd ze in ongewijde grond begraven in Gottem, bij een vijver die nu nog de „Heksenput“ wordt genoemd.

De Vlasser

Ik kan moeilijk beweren dat het een interessante wandeling was maar op de laatste lus terug naar het beginpunt toe, botste ik toch nog op iets merkwaardigs: een vinkenzetting. Ik heb er al veel over gehoord maar, eerlijk is eerlijk, tot nu toe had ik dat gebeuren nog nooit in werkelijkheid gezien. Een vinkenzetting is een wedstrijd waarbij de vinkeniers (vinkenhouders) zich met een kooitje opstellen langs een weg. Tussen twee kooitjes wordt er een afstand gehouden van 2,40 meter. Gedurende een uur wordt er geteld hoeveel keer het vogeltje in het kooitje zijn liedje zingt. Dat wordt bijgehouden door op een lange zwarte stok krijtstreepjes te zetten. De eigenaar van een vink bevindt zich telkens bij het volgende kooitje en hij turft dus het resultaat van een concurrent terwijl hij of zij toch nog wat controle houdt op wat er met de eigen score gebeurt. De vinkenkooien zijn geblindeerd door melkglas zodat de vogel enkel licht en donker ziet en niet wordt afgeleid. Vroeger werden de

vinken wel eens blind gemaakt. Door hun ogen uit te branden. Een barbaarse handelswijze die nu begrijpelijkerwijs verboden is. Trouwens mogen er nu geen vinken meer worden gebruikt die in het wild gevangen zijn en moeten het vogels zijn die in

Vinkenzetting in Gottem

gevangenschap zijn gekweekt. Het heet een „sport“ te zijn. Volgens mij hoort het, qua sportieve inhoud, thuis in de categorie van het hengelen, jagen en duivenmelken. Het martelen van dieren dus zonder dat het de beoefenaar van die „sport“ enige noemenswaardige inspanning kost. Alleen gaan er bij het duivenmelken niet zelden grote sommen geld om, bij het vinkenzetten is dat net het tegengestelde. De winnaar van een wedstrijd krijgt hooguit een trofee (waarschijnlijk een spuuglelijke beker) of een bloemetje. Het schijnt een zeer oude volkssport te zijn die, volgens de liefhebbers/verdedigers ervan, een sterk sociaal-culturele inslag heeft. Het is maar hoe je het bekijkt. In de ogen van een buitenlandse toeschouwer is het hoogstwaarschijnlijk alleen maar hopeloos belachelijk. Evenwel, voordat we alweer as over onze Vlaamse hoofden gaan strooien: het bestaat ook in Nederland. In Limburg. En nu mag u lachen. De vinkeniers zijn verenigd in een landelijke vereniging, de Koninklijke (!) Nationale Federatie Algemene Vinkeniersbond (AVIBO) en die

vereniging telt ongeveer 15000 leden! Ik heb gelezen dat voor het nationale kampioenschap er 1750 deelnemers waren. Wanneer je die allemaal opstelt met een tussenruimte van 2,40 meter kom je aan een rij van 4,2 kilometer lang! Bij het genoemde kampioenschap (ik kon niet achterhalen wanneer dat geweest is) won de vink van Kristien Vanden Berghe uit Aardooie met het vogeltje dat zij „Schauwvlieg“ (lachen alweer

toegestaan) heeft genoemd. Hij (het zijn uitsluitend mannetjes die zingen) presteerde het om in één uur 1250 keer zijn liedje aan te heffen! Dat is dus ongeveer om de drie seconden. Het beestje moet dodelijk vermoeid geweest zijn na deze marteling. En de turver van dienst waarschijnlijk ook. En dan nog iets: zo'n regel, stok of latte is 1,2 meter lang. Wanneer je elke centimeter een streepje zet dan kom je toch minstens vijf centimeter te kort? Of zou het verhaal een staaltje zijn van visserslatijn? Eh... vinkenierslatijn dan. Wie dacht dat de vink zomaar wat mag zingen heeft het verkeerd voor. Het moet een liedje zijn dat eigen is aan de Vlaamse vink. Dat eindigt op het kenmerkende „suskewiet“. Vinken die „Waals“ zingen worden niet geteld. Zelfs deze idiote bezigheid is dus een communautaire kwestie. Verder mag de vink ook niet pinken of tsjinken. Dat is een omschrijving van het geluid dat de vink maakt. Een vogel die veel pinkt is bereid tot vechten. Er schijnen ook kwaadstekers of schremers te bestaan. Dat zijn vinken die tussen twee slagen (liedjes) een scherp, hoog geluid maken. Iets wat ongeveer klinkt als „hiiiiii“. Een dergelijk geluid wordt een steek genoemd. Wanneer de vink gaat ruten of wieten telt dat ook niet mee in de wedstrijd. Dat is namelijk een vinkengeluid dat te omschrijven is als „wiet, wiet“ maar zonder vervolg. De vinken schijnen ook niet helemaal zo'n dom pluimvee te zijn als reisduiven. Er bestaan namelijk aanwijzingen dat een vink een ander dialect kan aanleren. Daarbij wordt een leermeester of voorzanger gebruikt om Waalse vinken een Vlaamse zang aan te leren. Er bestaat overigens een hele lijst „vaktermen“ die bij het vinkenzetten hoort.

Het was een korte wandeling en al na goed 20 kilometer was de trip rond. Ik werd met veel armgezwai door een medewerker in een fluo jasje uit mijn parkeerplaats gewuifd. Maar het feit dat hij voor mijn auto uitliep om te kijken of er geen verkeer was op de redelijk drukke weg, zijn aanstekelijke glimlach en de wens „kom veilig thuis“ maakten veel goed aan deze nogal teleurstellende trip. Op de weg naar huis stonden alle verkeerslichten op groen. Behalve twee. Het moet ook niet te gek worden.